

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over de sectorale nota 'Onderwijs en vorming' van de Directie-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)

- **Gevraagd door Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans, in een brief van 27 september 2002**
- **Vorbereid door de werkgroep Internationale betrekkingen**
- **Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 17 december 2002 (zie bijlage 1)**
- **De originele taal van dit advies is het Frans**

1. Samenvatting

- [1] De FRDO herinnert aan de opmerkingen die hij maakte in zijn algemeen advies over het geheel van de sectorale en thematische nota's. De raad prijst het werk dat DGIS heeft geleverd om de nota 'Onderwijs', met een degelijke en diepgaande analyse van de situatie, op te stellen. Hij betreurt echter dat de strategie niet voldoende concreet en uitgestippeld is om operationeel te zijn.
- [2] De raad meent dat DGIS erop moet toezien dat de onrechtstreekse actoren in hun acties rekening houden met de duurzame ontwikkelingsprincipes en de principes en doelstellingen van de nota. Die moet als basis dienen voor het overleg tussen het federale en de regionale niveaus, als voorbereiding op de aangekondigde defederalisering van een deel van de ontwikkelingssamenwerking.
- [3] De FRDO meent dat de nota de weerspiegeling zou moeten zijn van de huidige bevraging over de *Poverty Reduction Strategy Papers* (PRSP), een concreet actieplan zou moeten aandragen om milieuzorg en gender in te lassen in het onderwijs, en de dialoog met de civiele maatschappij zou moeten aanmoedigen en organiseren. De raad maakt vervolgens enkele opmerkingen over specifieke punten zoals het onderwijzen van de moedertaal en de verschillende vormen van onderricht.

2. Algemene opmerkingen over het geheel van de sectoriele en thematische nota's

- [4] De raad herinnert aan de principes en opmerkingen die hij formuleerde in zijn algemeen advies over het geheel van de sectorale en thematische nota's (zie algemeen advies over de sectorale en thematische strategische nota's van DGIS, 2002A15N). In dat advies herinnert de raad onder meer aan het feit dat de thematische en sectorale nota's aan het begin van de procedure hadden uitgewerkt moeten worden om zodoende de uitwerking van de geografische nota's te begeleiden en de gemengde commissies te voeden. De raad stelt vast dat tot op heden, omwille van de timing, de gemengde commissies werden georganiseerd alvorens te beschikken over de strategische nota's per land. Zo werden ook de geografische nota's voor het merendeel uitgewerkt alvorens het grootste deel van de sectorale en thematische nota's beschikbaar was. De FRDO betreurt deze situatie die het operationele karakter aantast van de verschillende strategische nota's, zowel van de sectorale en thematische – die niet dienden als basis voor de redactie van de geografische nota's - als van de landennota's die, tot op heden, niet beschikbaar waren voor de voorbereiding van de gemengde commissies.

- [5] Vervolgens, op vlak van nut voor de eindgebruiker, stelt de FRDO vast dat in enkele nota's, de te gebruiken strategie niet voldoende duidelijk gedefinieerd is om operationeel te zijn. De delen "analyse van de situatie" en "lessen uit het verleden" zouden korter moeten zijn, terwijl het deel gewijd aan de eigenlijke strategie en het actieplan meer uitgediept en de operationele keuzes explicieter zouden moeten worden. De FRDO beveelt DGIS voor deze weinig operationele nota's aan een document uit te werken bestemd voor de agent op het terrein waarin enkel de concrete elementen van de strategie worden opgenomen.
- [6] De raad dringt erop aan dat de strategische nota's zouden dienen als basis voor de politieke dialoog tussen België en de partnerlanden. Het is bijgevolg belangrijk dat de nota's voldoende concreet en operationeel zijn om zodoende het politiek overleg doeltreffend te begeleiden.
- [7] De FRDO is van mening dat DGIS een procedure zou moeten opstarten waarmee regelmatig de tenuitvoerlegging van de in de nota's vooropgestelde doelstellingen kan worden gecontroleerd.
- [8] De raad beveelt DGIS aan om erover te waken dat de nota's, programma's en projecten zich aanpassen aan de nieuwe problemen die zich in de partnerlanden voordoen en dat zij de internationale en Europese verworvenheden integreren.

3. Algemene beoordeling van de nota "Onderwijs en vorming"

- [9] De FRDO waardeert het werk dat DGIS heeft verwezenlijkt in de opstelling van de nota onderwijs en vorming. In de nota stelt ze een degelijke en grondige analyse voor van de situatie inzake hulp aan het onderwijs. De principes die de actie van DGIS moeten leiden zijn, net als de doelstellingen, pertinent, duidelijk en goed uitgelegd. De raad had vooral waardering voor punt 3.3 (*Factoren die de realisatie van de strategie kunnen belemmeren of bevorderen*) en hoofdstuk 5 (*Middelen ter uitvoering van de strategie*) dat met name een punt bevat over de impact, de vereiste middelen en de opvolging van de nota. Alle strategische nota's zouden dergelijke elementen moeten bevatten. Om helemaal compleet te zijn, had deze nota nog een samenvatting en een glossarium moeten krijgen.
- [10] Wat betreft de strategie op zich, betreurt de raad dat ze niet erg concreet en onvoldoende uitgewerkt is om operationeel te zijn. De strategie werkt de principes uit die de actie en de doelstellingen moeten leiden, maar knoopt daar niet steeds een concreet uitvoeringsplan aan vast. Behalve in punt 3.2 (*De doelstellingen van de strategie voor de bilaterale samenwerking*), stelt de nota niet echt een concreet actieplan voor.
- [11] De raad merkt op dat er zeer diverse wijzen van zowel formeel onderwijs als van vorming bestaan. Het is dan ook aangewezen om de vermelde onderwijsvormen in de nota als niet-exhaustief te beschouwen. Wat de financiering van het formele onderwijs betreft, dient die in principe door de staat te worden voorzien. Andere financieringsbronnen van het formele onderwijs kunnen slechts tijdelijk en als uitzonderingsmaatregel worden aangewend. Bij de financiering van diverse vormingsinitiatieven is subsidiariteit vanuit de civiele maatschappij een belangrijk beginsel en is het aangewezen om dit als zodanig in de strategie te verwerken.

4. Algemene opmerkingen over de nota "Onderwijs en vorming"

4.1. Onrechtstreekse actoren en institutioneel kader

- [12] De nota benadrukt dat ze de actie voor de bilaterale samenwerking inzake onderwijs en vorming moet regelen en dat die actie beperkt is gelet op de bevoegdheden ter zake die steeds meer naar onrechtstreekse actoren worden doorgeschoven, met name APEFE/VVOB, CIUF/VLIR¹ en de NGO's. De FRDO is evenwel van mening dat DGIS zich ervan moet vergewissen dat de onrechtstreekse actoren de principes van duurzame ontwikkeling in het algemeen en de principes en doelstellingen van de nota in het bijzonder opnemen in hun acties.
- [13] De raad is van mening dat, in het vooruitzicht van de aangekondigde defederalisering van een deel van de ontwikkelingssamenwerking, de strategische nota van DGIS als basis zou kunnen dienen voor het overleg tussen het federale niveau en de deeltentiteiten.

4.2. Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP)

- [14] De nota hecht een zeker belang aan de *Poverty Reduction Strategy Papers* (PRSP) als algemeen politiek raam waarbinnen de actie van DGIS inzake opleiding en vorming zich zou moeten situeren. De FRDO vestigt evenwel de aandacht van DGIS op zijn algemeen advies over alle geografische nota's waarin de raad waarschuwt voor de PRSP: de PRSP worden immers steeds meer in vraag gesteld. In de nota valt niets te lezen over die kanttekeningen die evenwel het Belgische standpunt voor Johannesburg weergeven. Dat standpunt vertrekt van de vaststelling dat de strategieën een te sterke nadruk leggen op de dimensie ontwikkeling en te weinig op een duurzame ontwikkeling die de integratie van de drie pijlers (economie, sociale zaken en milieu) veronderstelt. Er wordt de PRSP ook verweten dat ze meer naar een *top-down* strategie neigen dan naar een *bottom-up* logica. Bovendien nemen ze oplossingen over die in het verleden reeds ondoeltreffend bleken.

4.3. Horizontale thema's

4.3.1. Milieu

- [15] De raad is verheugd over het feit dat de nota het belang van de 'natuur- en milieueducatie (NME)' aansnijdt en benadrukt, maar betreurt het feit dat een concreet actieplan om die NME uit te voeren ontbreekt in de nota. DGIS zou bijvoorbeeld kunnen investeren in milieuvriendelijke schoolinfrastructuren.

4.3.2. Gender

- [16] De raad komt tot dezelfde vaststelling wat betreft de genderproblematiek. De nota benadrukt het belang van onderwijs en vorming van vrouwen voor de ontwikkeling van een maatschappij, maar stelt niet echt een actieplan voor dat ter zake uitgevoerd kan

¹ APEFE : Association pour la Promotion de l'Education et de la Formation à l'Etranger ; VVOB : Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand ; CIUF : Conseil interuniversitaire de la Communauté française de Belgique ; VLIR : Vlaamse Interuniversitaire Raad.

worden. In haar doelstellingen beperkt ze zich tot de verklaring dat ze in politieke dialogen zal streven naar de bestrijding van de sociale tegenstellingen en de tegenstellingen man-vrouw.

4.4. Deelname van de civiele samenleving

- [17] Om een duurzaam beheer van de ontwikkelingshulp te verzekeren, moedigt de FRDO DGIS aan om een dialoog met de civiele samenleving te organiseren rond de strategische nota's. Verder moet ze de effectieve deelname van de diverse partners en diverse lokale actoren aan de verwezenlijking van de vooropgestelde doelstellingen verzekeren.

5. Opmerkingen over specifieke punten

5.1. Moedertaal, lokale talen en collectief geheugen

- [18] Op blz. 34, punt 3.1.4. van de nota lezen we: "(...) *In diezelfde context zal ook het gebruik van lokale talen in het onderwijs een instrument kunnen zijn in de strijd tegen de armoede*". De raad meent dat dit niet volstaat en vraagt DGIS om het belang van het onderwijs in de lokale talen en over/in de moedertaal te benadrukken. DGIS zou een concreet actieplan ter zake moeten ontwikkelen om het onderwijs in en over die talen te steunen.
- [19] De raad meent dat de rol van het collectief geheugen in het onderwijs meer aandacht moet krijgen. Het collectief geheugen bekleedt immers een belangrijke plaats inzake onderwijs.

5.2. Diverse types en vormen van onderwijs

- [20] De FRDO merkt op dat de nota inzake technisch en beroepsonderwijs nog altijd voortgaat op het oude Belgische model. Dat is een model dat het onderscheid maakt tussen het algemeen onderwijs enerzijds en het technisch en beroepsonderwijs anderzijds, wat in een geringschatting resulteert. De raad is daarom van mening dat DGIS zich meer moet inspireren op bepaalde buitenlandse ervaringen waar zo'n onderscheid niet bestaat en waar het algemeen onderwijs meer technisch en beroepsgericht is dankzij de integratie van meer technische en beroepsgerichte materies in het programma. In een dergelijke visie over het onderwijs kan de dimensie duurzame ontwikkeling makkelijker geïntegreerd worden, vooral in de meest technische materies.
- [21] De FRDO wijst erop dat de nota onvoldoende aandacht besteedt aan alternatieve vormen van onderwijs en aan het afstandsleren. De raad is van mening dat DGIS daar meer rekening moet mee houden.

Bijlagen

Bijlage 1. Aanwezige en vertegenwoordigde stemgerechtigde leden op de algemene vergadering van 17 december 2002

3 van de 4 voor- en ondervoorzitters

T. Rombouts, A. Panneels, R. Verheyen

5 van de 6 vertegenwoordigers van de NGO's voor milieubescherming

G. De Schutter (Inter-Environnement Bruxelles, IEB), V. Kochuyt (Birdlife Belgium), G. Lejeune (World Wide Fund for Nature - Belgium, WWF), R. Moreau (Greenpeace Belgium), S. Van Hauwermeiren (Bond Beter Leefmilieu, BBL)

3 van de 6 vertegenwoordigers van de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking

B. Bode (Broederlijk Delen), S. Englebienne (Oxfam-Solidarité), G. Fremout (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, VODO)

de 2 vertegenwoordigers van de NGO's die de belangen van verbruikers verdedigen

C. Rousseau (Centre de Recherche et d'Information des Organisations des Consommateurs, CRIOC), P. Van Cappellen (Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties)

3 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties (*)

F. Philips (Algemeen Belgisch Vakverbond, ABVV), B. Melckmans (Fédération Générale du Travail de Belgique, FGTB), A. Wilmart (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, CSC)

4 van de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties (*)

C. Bosch (Federatie Voedingsindustrie, FEVIA), I. Chaput (Fédération des Entreprises de Belgique, FEB), C. Klein (Federatie van de Chemische Industrie van België, Fedichem), P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers, UNIZO)

de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten

H. De Buck (Electrabel), D. Rigaux (Samenwerkende vennootschap voor Productie van Electriciteit, SPE)

4 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus

L. Hens (Vrije Universiteit Brussel, VUB), L. Lavrysen (Universiteit Gent, UG), J.-P. van Ypersele (Université Catholique de Louvain, UCL), H. Verschure (Katholieke Universiteit Leuven, KU Leuven)

Totaal: 26 van de 38 stemgerechtigde leden (*)

(*) momenteel moeten de werknemersorganisaties nog 2 vertegenwoordigers voordragen en de werkgeversorganisaties 1 vertegenwoordiger.

Bijlage 2. Vergaderingen ter voorbereiding van dit advies

De werkgroep internationale betrekkingen vergaderde op 27 juni 2001, 7 november en 3 december 2002 om dit advies voor te bereiden.

Bijlage 3. Personen die meewerkten aan de voorbereiding van dit advies

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

Prof. Han VERSCHURE (Katholieke Universiteit Leuven) – Voorzitter van de werkgroep

L. BAUDESSON FEDICHEM), B. BODE (Broederlijke Delen), J. BOSMAN (KWIA), E. DE WANDELER (VBO), F. DOUVERE (RUG), B. GLOIRE (Oxfam solidarité), G. LEJEUNE (WWF), M. PANS (ABVV), M. POZNANSKI (CSA), E. QUINTANA (CNCD), L. RIJNHOUT (VODO), S. VAN HAUWERMEIREN (BBL), H. VERLEYEN (11.11.11)

Niet-stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

I. DRIES (Gewestelijk Milieu Overleg – GMO), J. REYNAERS (ICDO)

Uitgenodigde deskundigen

K. PANNEELS (DGIS)

Secretariaat

J. DE SMEDT, K. SAQUI